

Ohlasy

Skleněný zvěřinec Tennessee Williamse zdaleka nevypovídá jen o třicátých letech, ale v mnoha motivech je aktuální i dnes, což dokazuje inscenace Divadelní společnosti Petra Bezruče.

Režisér Janusz Klimsza dokázal s využitím moderní dynamické hudby přiblížit hru současnému divákovi. Pojem skleněný zvěřinec symbolizuje prostor, do kterého se jednotlivé postavy uzavřely. Je jedno, zda je to zdánlivě nekomplikovaný svět fyzicky postižené dívky Laury, nebo neuspokojivý obraz mladého muže, který nedokáže naplnit svoje iluze. I Richard Krajčo v Tomovi opět nastínil typ mladého rozhněvaného muže, který není spokojen se svou pozicí, ale přes pózu rebela a jedince, jež se zaměřuje výhradně na sebe, dochází k porozumění ostatním členům rodiny, k pochopení jejich problémů. Možná také k schopnosti obětovat se pro jiné.

Představení dominuje Anna Cónová v roli Amandy, neodbytné, sentimentální a lehce afektované matky. Snadno by mohla sklouznout do pouhé karikatury, komické figury, která využívá všech možných triků, snažící se za každou cenu zalíbit divákům, ale naštěstí se tak nestalo. Střízlivému pojetí nahrává komorní prostor Bezručova divadla, v němž se herci obejdou bez přehnaných gest (snad až s výjimkou Richarda Krajča, u něhož to ovšem nepůsobilo nadbytečně). A proto tato hra nevyznívá jako většina dramát ze současnosti, které mají snahu šokovat, za každou cenu zasáhnout diváka. Díky této odlišnosti tato hra netrpí užvaněností, přehnanou vulgaritou, zkrátka nevěrohodností.

Autor: Šuda / studentský festivalový časopis OSTRAVAR

Křehký balanc ve skle

Děj Williamsova Skleněného zvěřince byl situován do doby hospodářské krize 30. Let. Do těchto reálií přenesl dramatik komorní příběh americké rodiny, jehož vypravěčem je Tom a dvě aktérky - invalidní sestra Laura a matka Amanda. Williamsovy postavy mají jedno společné: touhu, ať už po pochopení, lásce, svobodném rozletu, tak především po přímé komunikaci mezi sebou. Režisér Klimsza převedl děj do současnosti. Osamělost, neschopnost komunikace, vzájemnou nedůvěru, zvolil jako paralelu mezi minulým stoletím a dneškem. S kostymérkou Martou Rozskopfovou spolupracoval i na návrhu scény, která zobrazuje pokoj, ze strany obklopený krabicemi různých velikostí. Uprostřed místnosti vidíme stůl, na jedné straně stůl s toaletními potřebami, na té druhé ožabník. Vše je neseno v duchu minimalistických prostředků a popisnosti. Žádná rekvizita neexistuje navíc, každá má ve hře svou roli. Režisérovi šlo o účelové realistické řešení bez příkras a zbytečných dekorací. Kostýmní pojetí přináší typizovaně určené směřování - Tom s jointem u pusy, oblečený v otrhaných džínách, v triku s anglickými nápisy a v teniskách. Jeho sestra Laura se divákovi odhalí v pánském pyžamu, značícím Lauřinu neschopnost přeorientovat se v denních cyklech, při své zahloubanosti ve vnitřním světě, zároveň pyžamo naznačuje potlačování její ženské stránky, kterou vlivem studu nechce rozvíjet. Anna Cónová v roli matky díky širšímu hereckému rádiu vystřídá kostýmů hned několik - od ošuntělého proužkovaného županu, přes vytahané tepláky, až po azurově modrý večerní komplet ve stylu hippies. Klimszova inscenace vychází vstříc všem hereckým partům, přestože režisér centruje pozornost na postavu Toma a Lauru nechává v pozadí. Williamsův příběh o ní přechází do příběhu o něm.

Richard Krajčo klade důraz na vizuálně efektní herectví. Jeho Tom, při svém mládí dřinou, starostmi a plochým životem vyžil a nešťastný se nechává až příliš unášet divákem, u kterého vnímá zaujetí s jeho hereckým pojetím. Lucie Žáčková klouže po povrchu své postavy. Roli pojímá zvládnutou technikou (např. lacině doslovné variace s hlasem v kontextu změn dramatických situací, smutný pohled, nahrbení zad). V konečném vyznění chápeme Lauru více jako duševně postiženou než "jen" kulhající a zakřivenou. Nejširší akční rejstřík se nabízel Anně Cónové. Svým sytým zastřeným hlasem promlouvá na scéně jako neurózou zmítaná, životem odmrštěná žena. V emočně vypjatých neshodách se synem do jejího hlasu proplovají podtóny hysterie, nejistoty, cynismu, které se u konce hry při flirtování s dohozeným Lauřiným nápadníkem mění v koketérní lehkovážnost samozřejmě mladice. Navzdory předvídatelnosti jednotlivých výstupů, občasně samoúčelnosti ve výtvarné stylizaci a chvilkově chtěným hereckým gestům, převedl Klimsza Williamse do jistého divadelního kusu, který zaručeně zláká pozorné mladé publikum.

Autor: NiCho / studentský festivalový časopis OSTRAVAR

Nejzajímavější byly malé scény

... nejzajímavější a také nejkontroverznější inscenace přinesly letos na festivalu Ostravar menší scény. Největší ohlas sklídila Divadelní společnost Petra Bezruče, jež donedávna stála trochu stranou, ale příchodem režiséra Janusze Klimszy se z ní stává umělecky výrazná scéna spoléhající na nastupující mladou hereckou generaci, jež je vhodně doplňována zralými hereckými osobnostmi. V Skleněném zvěřinci Tennessee Williamse, který Klimsza dobově přenesl z padesátých let do současnosti, vynikla hostující Anna Cónová v roli Amandy a Richard Krajčo v postavě Toma. Ač hráli s výraznou groteskní nadsázkou, sršely jejich dialogy ostroostí a napětím plným tísnivé autenticity. Z Richarda Krajča roste silná herecká osobnost, což dokázal i epizodní rolí v druhé, formou nejsyrovější inscenaci přehlídky, Mladé gardě v letech jungle. Zde ho ovšem doplnil celý soubor Divadla Petra Bezruče v čele s perfektním Norbertem Lichým v roli německého nacisty Brucknera. Agresivní inscenace vzbudila mnoho diskusí nad interpretacemi tohoto Fadějevova ideologického románu sovětské poválečné éry. Odhlédneme-li však od problematických historických konotací, byli jsme svědky bravurně zvládnutého, ryze současného divadelního jazyka ostrých dějových stříhů, kaleidoskopicky podávaného příběhu s prvky fyzického divadla plného násilí, brutality a také nejednoznačnosti v interpretaci děje i figur ...

Autor: Vladimír Hulec, Lidové noviny

Divadlo reflektující společenské dění, autorské divadlo, které vrací na jeviště syrová zákoutí života, takový je Skleněný zvěřinec, hra amerického dramatika Tennesseeho Williamse, v novém nastudování režiséra Janusze Klimszy. ... Charakteristický minimalismus v scénografickém řešení (výprava Marta Roszkopfová a Janusz Klimsza), nenápadnost a příznačnost omšelého prostředí, průměrnost, šedost a banálnost prostředí bytu nebo skladu, sociální specifika (regály, pyramidy krabic, omšelý a zastaralý nábytek). Téměř neorealistické zachycení tragédie podporuje shazování případné teatrálnosti a vstupující komentář Toma. Rozhodující část dramatického konfliktu se odehrává v přísném realistickém napodobení intimního prostředí v pokoji bez elektřiny... rozhovor optimisticky založeného Jima se zakřiknutou Laurou patří k vrcholům inscenace. Z trestí textu vyniká Williamsův hluboký smysl pro neštěstí osamělého člověka a krutou rozporuplnost životní reality. Tady někde se Klimszův Skleněný zvěřinec vymyká jen pouhé inscenaci přibližující svět zavirovaný stále aktuálními problémy o smyslu existence mladých lidí.

Autor: Martin Jiroušek, MF Dnes

Skleněný zvěřinec je hrou pro mladé

Symbolicky zahájil éru ve funkci uměleckého šéfa Janusz Klimsza? Mluvíme-li o symbolice, pak proto, že DSPB má za cíl oslovení mladého diváka. Williamsův Skleněný zvěřinec je hrou, ve které se výrazněji než v kterékoli jiné objevují myšlenky, jichž má právě mladý člověk plnou hlavu. Ať už je to problém vztahu s rodiči, nebo hledání partnera pro život, či svého místa mezi ostatními lidmi a prosazení ve společnosti.

Anna Cónová v roli matky Amandy opět přesvědčila, že patří mezi nejvýraznější herečky ostravské i vůbec celostátní divadelní scény. Strhující výkon z první půle hry, kde hraje frustrovanou, mužem opuštěnou

a starostmi o děti sužovanou matku vrcholí v proměně ve druhé půli: na jevišti se objevuje okouzující sexy žena, kterou nepoznává ani její syn Tom.

Tom v podobě, kterou mu vtiskl Richard Krajčo, jen rozmnožuje řadu vysoce kvalitních výkonů, které tento herec na scéně DPB odvádí. Dojemný ve svém vnitřním boji a znamenitý v hledání poloh vyjádření lásky k matce i vlastní sestře, dokonale dnešní typ. Laura Lucie Žáčkové, to je podivuhodně ukázněný a konzistentní herecký výkon. Uzavřená do světa zdravotně handicapované dívky, ukrývající se před světem, a přitom krásná a svůdná - jak známý protiklad! Právě na tomto výkonu je nejvýrazněji vidět režisérova práce s hercem.

Jim Michala Moučky je sice místy poněkud příliš americký typ mladého muže, přesto je M. Moučka milý v okamžicích rozpaků nad gejzírem ženskosti, kterým jej zaplaví Amanda, i přesvědčivý a snad až příliš morálně příkladný v okamžicích pozvedání sebevědomí a posléze odmítnutí Laury.

Skleněný zvěřinec "bezručáků", to je výborný nástup do nového období tohoto souboru.

Autor: Ladislav Vrchovský, Moravskoslezský den

Ostravar 2002: plavby i troskotání

Ostravský Skleněný zvěřinec přesunuje děj z třicátých let do "současnosti", jejímž nejvýraznějším zástupcem se stává syn Tom, jenž jako by do divadla přišel z nejbližšího klubu - anebo třeba z filmových Samotářů, jako (až nebezpečně závazný) prototyp reprezentanta současné mladé generace. Williamsova témata však zůstávají a ukazuje se, že mohou být velmi živá i v takto proměněném prostředí. Větší důraz na postavu Toma navíc posunuje do prostředí dvojí konflikt: jeho neurovnaný vztah s matkou, která synovi rozumí stejně málo jako celému světu, ve kterém musí žít, a Tomův vnitřní boj o to, zda má rodinu ve jménu vlastní svobody opustit stejně nezodpovědně, a nejspíš také stejně pochopitelně, jako kdysi jeho otec.

Hlavní síla inscenace však nespočívá v rafinovanosti či překvapivosti režijní interpretace, ale ve vynikajících hereckých výkonech představitelů obou zmíněných rolí. Richard Krajčo i Anna Cónová obdařují postavy Toma a jeho matky natolik samozřejmou důvěryhodností, že publikum doslova donutí procítit si tragikomickou ubohost a místy nesnesitelnou trpanost situací, do nichž se tato dvojice navzájem zahání. Stejně tak je ale neustále a téměř hmatatelně přítomná zoufalá bezvýchodnost lidí, kteří se jen částečně svou vinou ocitli v pasti, ze které není úniku. Tak takhle nějak by měla inscenace obecně známé klasiky vypadat, chtělo by se napsat - lehce a samozřejmě, srozumitelně, ale přitom nepodbíživě. Že to zas tak úplně samozřejmě není, dokazovala až anekdoticky shodná reakce řady diváků, kteří cestou k šatně vzpomínali, kdy kde jakého nudného Williamse viděli a kolikrát se jim při takové příležitosti zardálo, že jeho hry už po více než padesáti letech ani dost dobře fungovat nemohou.

Letošní Ostravar byl kromě jiného i svědectvím o vydařené sezóně Divadelní společnosti Petra Bezruče. Vedle již zmíněného Skleněného zvěřince nabídla tato scéna ještě přinejmenším dva povedené a přitom naprosto rozdílně pojaté tituly: Mladou gardu v letech jungle a Rozmarné léto.

Autor: Vladimír Mikulka, Divadelní noviny

Skleněný zvěřinec v Plzni

Sem tam to v dialogu zaskřípalo archaickým obratem a občas na některé z postav dokonce povolil i nějaký ten šev věrohodnosti. Časový skok s hrdiny Williamsova Skleněného zvěřince z třicátých let do současnosti, který s Divadlem Petra Bezruče provedl Janusz Klimsza, totiž není tak docela hladkou záležitostí. Utrpěla jím zejména Amanda - Anna Cónová ji hraje sice v posthippiesovské stylizaci, ale poněkud nepřípadně tak vyznívají její vzpomínky na dvoření nápadníků, lidové tanečky a náruče narcisů namísto vzpomínek na sladká šedesátá, volnou lásku a prvního jointa. Kdyby podobně dopadly i další postavy, pak by výsledkem byl nejspíše jeden z těch náhodných hokus-pokusů, kde se režisér snaží přechytračit autora. Naštěstí však onen občasný nelad mezi Williamsem a Klimszou není pro řád inscenace určující a najednou už není důležité, že v textu zachované dolarové počty nahlížené inflací působí směšně. Tenhle Skleněný zvěřinec totiž promlouvá současným jazykem docela srozumitelně a zdaleka nejde jen o muziku (Morcheeba či Underworld) nebo kolena hlavního hrdiny klubající se dle módy z rozdrbaných džín. Tom v podání Richarda Krajča je erbovním rebellem generace, která by starého dobrého Tennesseeho zahráného v dobových kulisách nejspíš odzívala. Krajčův Tom je ztělesněním přímočaré existence, ani stopa falše se nenajde v jeho gestech, mimice nebo hlase - s ním se může stejně tak ztotožnit hornický učeň, jako zadumaný gymnasiální intelektuál.

Autor: Zdeněk A. Tichý, Divadelní noviny

Jubilejní divadlo – theatre

Čas moderní tragédie T. Williamse posunul Klimsza do současnosti, aniž by se dnes již klasický text zásadně vzepřel. Kvartet postav se svými představiteli v čele s hostující Annou Cónovou v roli matky se pohybuje v realistické rovině, stylově hře zcela odpovídající: oč méně extravagancí, o to hlubší ponor do psychologie figur. Strhující výkon podává Richard Krajčo jako syn Tom, na jehož bedra je kladena odpovědnost za celou rodinu.

Autor: Petr Pavlovský, Literární noviny

Ostravské divadelní kvarteto 3+1

Jednoduše řečeno, všechny Klimszovy inscenace spojuje zájem o periferie našeho dnešního života. Na periférii žijí postavy Williamsovy, Schwabovy i hrdinové Mladé gardy? Jestliže se herci Deákovy inscenace snažili vyjádřit lidskou bolest přímo, herci u Klimszy musí používat "okružní cestu" k vyjádření toho, co cítí a prožívají jejich postavy.

Nejlépe se jim to daří ve Skleněném zvěřinci, kde režisér herce nainstaloval v těsné blízkosti diváků a oni se přitom dokážou chovat přirozeně a autenticky. Stále provádějí něco zástupného a nepřímým vyjadřují strach z promarněného života, který na ně někde číhá jako na své oběti. Umí jej vyjádřit intonací, která je neurčitá, nebo gesty zavěšenými ostře v prostoru (Richard Krajčo), bláznivým poletováním (Anna Cónová), nebo zpomalovanými pohyby až k ztišené nehybnosti (Lucie Žáčková). V Národním si herci udržují jasnou a výraznější distanci, takže se dá říci, že např. Mikulková představuje Nevěstu nebo Polák

hraje Skapina. Tady tato distance mizí, protože Klimsza herce-postavy umísťuje do časoprostoru dramatu, který jsme nuceni sdílet spolu s nimi.

Autor: Jan Hyvnar, Svět a divadlo

Monumentalita

Mezinárodní festival Divadlo 2002

...do třetice nejsilnějších zážitků: Skleněný zvěřinec. Hrají - zde musím uvést herce, oni a především oni nám zde prostředkovali ten výjimečný zážitek: Anna Cónová, Richard Krajčo, Lucie Žáčková, Michal Moučka. Je to třetí Klimszova práce, kterou jsem viděla. Vynikly v čase ne zrovna chudém na divadelní zážitky ... Kontrast lesku dávného životního stylu amerického Jihu a jeho chátrající přítomnosti vytváří pozadí většiny Williamsových dramát ... ostravská inscenace se v Plzni odehrála v intimním prostoru s herci na dosah ruky. Byli jsme všichni, fakticky i pocitově, "na jedné lodi". Přemýšlela jsem, co by velký prostor udělal s touto inscenací a zdálo se mi najednou, že nic podstatného: herecké výkony byly tak podmaňující, že by musely diváky zasáhnout z jakékoli vzdálenosti. Znova se mi vrátilo téma velkého tvaru: ten tu byl obsažen v hereckém projevu. Jako kdyby slavní operní tenoři přišli zazpívat k vám do pokoje. Bylo to hrozné i úžasné. Richard Krajčo jako Tom si přivlastnil Tomův osud a učinil z diváků svědky své zázračné proměny v současného tuctového mladíka, s osudem, který vrhnul s arogancí a samozřejmostí mládí do hlediště. Poradte si se mnou jak umíte. Anna Cónová jako matka přesáhla rovněž uvadající jižanskou krásku, nám trochu vzdálenou: nebezpečí z ní tryskající bylo aktuální a smrtelné. A přitom se ta produkce mohla odehrát kdykoliv, nadčasová je intenzita. Příběh rodiny z třicátých let 20. století jako by se mohl odehrát v polovině obou minulých věků. A nastavila-li hra dnešním divákům zrcadlo, vnímali ho. Hlediště viditelně zasáhl dopad dramatu.

Skleněný zvěřinec je herecký koncert (i když pod taktovkou perfektní neviditelné režie). Pocit mi diktuje zařadit Skleněný zvěřinec mezi monumentální produkce: pro intenzitu projevu, pro jeho hustotu, pro specifickou váhu dopadu na diváka. Pro přesah, který se zde oblékl do způsobu drsné konfrontace.

Autor: Věra Ptáčková, Svět a divadlo